



## Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни



## Соціологія культури

Шифр та назва спеціальності

054 – Соціологія

Інститут

ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма

Соціологія управління

Кафедра

Соціології і публічного управління (305)

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Спеціальна (фахова), Обов'язкова

Семестр

3

Мова викладання

Українська

### Викладачі, розробники



**Григор'єва Світлана Василівна**

[svitlana.grygoryeva@khi.edu.ua](mailto:svitlana.grygoryeva@khi.edu.ua)

Старший викладач кафедри соціології і публічного управління (НТУ «ХП»)

Авторка понад 44 наукових і навчально-методичних публікацій. Провідна лекторка з курсів: «Основи демографії», «Соціологія культури», «Соціологія споживання», «Риторика», «Соціальна статистика», «Якісні методи в соціологічних дослідженнях».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри:](https://web.kpi.kharkov.ua/sp/professors-ko-vikladats-kij-sklad/)

<https://web.kpi.kharkov.ua/sp/professors-ko-vikladats-kij-sklad/>

### Загальна інформація

#### Анотація

У результаті вивчення дисципліни «Соціологія культури» студенти повинні вміти застосовувати теоретичні та емпіричні методи соціологічного аналізу для дослідження, аналізу, оцінки стану та тенденцій розвитку соціокультурних процесів; користуватись соціокультурним підходом до аналізу суспільних явищ; обґрунтовано виділяти культурний аспект соціального життя та соціальний аспект культурних явищ; застосовувати методику організації конкретних соціологічних досліджень у соціокультурній сфері; використовувати соціологічну інформацію для здійснення визначення ефективності соціального управління різними рівнями культурної сфери.

#### Мета та цілі дисципліни

ознайомлення студентів з сучасними уявленнями вітчизняної та світової соціології культури про сутність феномену культури, його співвідношення з суспільством, основними проблемами існування культури, роллю культури в процесі соціальних змін, а також розкрити сутність основних понять соціології культури та їх використання у вивченні сучасних соціокультурних процесів українського суспільства.

#### Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації.. Підсумковий контроль – іспит.

## Компетентності

Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології (СК01).  
Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому. (СК03).

## Результати навчання

Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності (РН01).

Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури (РН08).

## Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 32 год., практичні заняття – 32 год., самостійна робота – 56 год.

## Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: "Загальна соціологія", "Історія соціології".

## Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Під час проведення лекційних занять з навчальної дисципліни передбачено застосування таких методів навчання: пояснювально-ілюстративний метод (демонстрація на екрані слайдів презентацій, візуалізації навчального матеріалу); метод проблемного викладення; частково-пошуковий, або евристичний метод (лекції за окремими темами викладаються в проблемній формі). Під час проведення семінарських занять застосовується: репродуктивний метод (засвоєння базових понять курсу); частково-пошуковий, або евристичний метод (під час підготовки індивідуальних проєктів); дослідницький метод (студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть дослідження, виміри та виконують інші пошукові дії для створення презентації на задану тему). Семінарські заняття можуть бути побудовані у формі дискусії

## Програма навчальної дисципліни

### Теми лекційних занять

#### Тема 1. Вступ до курсу. Соціологія культури як наука.

Соціологія культури як наука: об'єкт, предмет, цілі та завдання. Місце соціології культури в системі наук про культуру. Специфіка соціологічного підходу до вивчення культури.

#### Тема 2. Основні соціологічні підходи до вивчення культури.

Соціокультурні концепції класичної соціології. Культура в розумінні соціологів ХХ сторіччя. Теоретичний аналіз культури в рамках структурно-функціонального та конфліктного підходів. Соціологічне поняття культури. Визначення репрезентативної культури за Ф. Танбруком.

#### Тема 3. Культура як об'єкт соціологічного аналізу.

Поняття культури. Еволюція уявлень про культуру. Співвідношення понять культура і природа, культура і цивілізація, культура і суспільство. Основні функції культури.

#### Тема 4. Культурне різноманіття та культурні універсалії. Види та форми культури.

Різнманітність культур. Соціокультурні суперсистеми. Пануюча культура, субкультури. Позитивні та негативні субкультури. Висока (елітарна) та масова культура. Популярна культура. Культурна індустрія. Матеріальна та духовна культури. Соціологічне вивчення регіональних культурних особливостей. Принцип культурного релятивізму та поняття етноцентризму.

#### Тема 5. Елементи культури.

Основні елементи культури. Мова як спосіб понятійно-логічного впорядкування й сприйняття світу. Культура в ціннісному аспекті. Культура та ідеологія.

#### Тема 6. Ритуал. Символ. Міф.

Поняття ритуалу і ритуалізму. Ритуали і ритуалізм у сучасному житті. Поняття символу. Сучасна символізація. Основні царини символічної культури: наука, релігія, мистецтво, гра. Поняття міфу. Наука як міф і ритуал.

#### Тема 7. Культурні стилі, традиції, канони.

Поняття „стиль”, „традиція”, „канон”. Поняття моно- і полістилізму. Радянський стильовий канон у політиці, економіці, повсякденному житті. Стилізація і канонізація як культурні процеси.

**Тема 8. Культура та соціальна структура суспільства. Культура соціальних спільнот.**

Культура сучасного міста і людина. Соціокультурна ситуація сучасного міста. Культура сучасного села і людина. Культурне середовище сучасного села та проблемі його формування. Вивчення сучасної економічної культури пострадянського простору. Цінності європейської ділової культури і національні особливості культури підприємців. 5. Соціальні верстви сучасного суспільства та їхні культурні риси.

**Тема 9. Культура та соціальна структура суспільства. Аналіз соціальної нерівності.**

Вивчення та пояснювання соціальної структури та соціальної стратифікації в межах культуросоціології. Соціальна нерівність як культурний феномен. Об’єктивна та соціальна нерівність. Вертикальна класифікація як культурна універсалія. Статусні символи, традиції, норми. Риси сучасного соціального розшарування.

**Тема 10. Культура і соціальна трансформація.**

Культурна інтерпретація сучасної трансформації пострадянського простору. Культурний розрив та культурний переворот. Культурне інсценування як механізм змінювання. Структура культурних інсценівок. ультуросоціологічна теорія соціальних змін.

**Тема 11. Культура постмодерна.**

Постмодерн як нова культурна епоха. Поняття, сутність та основні риси постмодерну. Постмодерн та вітальність, час і особистість. „Онаучування” життя і світу. Глобалізація та сучасна геополітика. Соціальність постмодерну.

## **Теми практичних занять**

**Тема 1. Вступ до курсу. Соціологія культури як наука.**

Соціологія культури як самостійна наукова дисципліна. Виникнення та становлення соціології культури як науки. Об’єкт, предмет, цілі та завдання соціології культури. Місце соціології культури серед інших наук, вивчаючих культуру. Специфіка соціологічного підходу до вивчення культури.

**Тема 2. Основні соціологічні підходи до вивчення культури.**

Соціокультурні концепції класичної соціології. Культура в розумінні соціологів ХХ сторіччя. Теоретичний аналіз культури в рамках структурно-функціонального та конфліктного підходів. Соціологічне поняття культури. Визначення репрезентативної культури за Ф. Танбруком.

**Тема 3. Культура як об’єкт соціологічного аналізу.**

Еволюція уявлень про культуру. Співвідношення понять культура і природа, культура і цивілізація, культура і суспільство. Визначення культури. Основні функції культури. Соціологічне вивчення функціонування інститутів культури.

**Тема 4. Культурне різноманіття та культурні універсалії. Види та форми культури.**

Різноманітність культур. Соціокультурні суперсистеми. Види культури. Соціологічне вивчення регіональних культурних особливостей. Принцип культурного релятивізму та поняття етноцентризму.

**Тема 5. Елементи культури.**

Основні елементи культури. Мова як спосіб понятійно-логічного впорядкування й сприйняття світу. Культура в ціннісному аспекті. Культура та ідеологія.

**Тема 6. Ритуал. Символ. Міф.**

Поняття ритуалу і ритуалізму. Ритуали і ритуалізм у сучасному житті. Поняття символу. Сучасна символізація. Основні царини символічної культури: наука, релігія, мистецтво, гра. Поняття міфу. Наука як міф і ритуал. Тема 7. Культурні стилі, традиції, канони. Поняття „стиль”, „традиція”, „канон”. Категорії і зразки моно- і полістилістичної культури. Радянський стильовий канон у політиці, економіці, повсякденному житті. Стилізація і канонізація як культурні процеси. Стильова диференціація і зміни в культурі.

**Тема 8. Культура та соціальна структура суспільства. Культура соціальних спільнот.**

Культура сучасного міста і людина. Культура сучасного села і людина. Сучасна економічна культура пострадянського простору. Молодіжна субкультура: особливості цілей, цінностей, звичаїв, смаків тощо. Студентство як особлива соціокультурна група.

**Тема 9. Культура та соціальна структура суспільства. Аналіз соціальної нерівності.**

Вивчення та пояснювання соціальної структури та соціальної стратифікації в межах культуросоціології. Соціальна нерівність як культурний феномен. Типи нерівності між людьми. Об'єктивна та соціальна нерівність. Вертикальна класифікація як культурна універсалія. Соціальні верстви сучасного суспільства та їхні культурні риси. Поняття культурного капіталу та культурна компетентність різних соціальних верств. Нові нерівності сучасного суспільства.

#### **Тема 10. Культура і соціальна трансформація.**

Теорія культурних інсценівок. Культурна інтерпретація сучасної трансформації пострадянського простору. Культурне інсценування як механізм змінювання. Культуросоціологічна теорія соціальних змін.

#### **Тема 11. Культура постмодерна.**

Постмодерн як нова культурна епоха. Постмодерн та вітальність, час і особистість. „Онаучування” життя і світу. Соціальність постмодерну.

### **Теми лабораторних робіт**

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

### **Самостійна робота**

Курс передбачає виконання індивідуального завдання у вигляді рефератів та представлення їх як презентацій за двома темами курсу, які студент вільно обирає з числа тем, які пропонуються або узгоджує з викладачем ініціативну тематику. Студент здійснює бібліографічний пошук, складає план презентації або ставить питання, на які треба отримати аргументовану відповідь, опанувавши джерела за темою, студент розкриває зміст питань та представляє виконану роботу на семінарі. Обсяг презентації – 16-25 слайдів, текст доповіді – 4-6 стандартних сторінок. Основний зміст презентації доповідається у вільній формі на семінарському занятті, і студент отримує оцінку (20 балів), що додаються до загального рейтингу

### **Література та навчальні матеріали**

Основна література:

1. Болотова В.О. Соціологія культури: конспект лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія» / В.О. Болотова. – Харків: НТУ«ХПІ», 2017. – 104 с.  
[http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/31594/1/prohramy\\_2017\\_Sotsiolohiia\\_kultury.pdf](http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/31594/1/prohramy_2017_Sotsiolohiia_kultury.pdf)
2. Верховод Л. І. Соціологія культури та міжкультурна комунікація : навч.-метод. посіб. для студ. ден. та заочн. форми навч. спец. «Соціологія» / Л. І. Верховод ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Старобільськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2018. – 263 с.  
<http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2443/1/Metod%20posib.pdf>
3. Покулита І.К. Соціологія культури для бакалаврів напряму підготовки „Соціологія”. Навчальний посібник. – К.: Арістей, 2017. – 136 с. <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/38701/1/Pokulyta.pdf>
- Черниш Н. Соціологія : курс лекцій. Львів. С. 297–322. URL : [www.sociologi-lnu.org.ua/resursy.files/Chernysh\\_Soc\\_04.pdf](http://www.sociologi-lnu.org.ua/resursy.files/Chernysh_Soc_04.pdf).
4. Alexander, J. (Ed), Eyerman, R. (Ed), Inglis, D. (Ed), Smith, P. (Ed) Cultural Sociology  
<https://www.palgrave.com/gp/series/14945>

Додаткова література:

1. Соціологія культури: Навч. посібн./ За ред. О.М. Семашка, В.М. Пічі – К.: Каравела, 2002
- Структура культуры и человек в современном обществе. – М.: Ин-т философии, 1987.
2. Танчин І. З. Соціологія. – Навч. Посібник. – К., 2007.
3. Юрій М. Ф. Соціологія культури: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2006. – 302 с.

## Система оцінювання

### Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді іспиту (20%) та поточного оцінювання (80%).

Іспит: два теоретичних питання або тестові завдання за темами курсу.

Поточне оцінювання: 2 онлайн тести за модулями (20%), індивідуальні завдання/проекти (презентації) (20%) та тестові завдання по кожному практичному заняттю (40%)

### Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

## Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

## Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри  
Володимир МОРОЗ

30.06.2023

Дата погодження, підпис

Гарант ОП  
Марина БІРЮКОВА

30.06.2023